

Студент 4 курсу
факультету обліку і аудиту ХНЕУ

КРЕДИТУВАННЯ РОЗВИТКУ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ

Анотація. Визначено роль фінансової підтримки у вдосконаленні кредитування малого підприємництва. Здійснено аналіз стану кредитування малого підприємництва України і за кордоном.

Аннотация. Определена роль финансовой поддержки в совершенствовании кредитования малого предпринимательства. Осуществлен анализ состояния кредитования малого предпринимательства в Украине и за границей.

Annotation. The role of financial support to improve lending to small businesses is shown. The analysis of the state of lending to small business in Ukraine and abroad has been made.

Ключові слова: кредит, кредитування, підприємництво, мале підприємництво.

Сьогодні саме малими та середніми підприємствами створюється більша частина валового внутрішнього продукту в країнах із розвинутою ринковою економікою, на які нині орієнтується Україна, тому забезпечення таких підприємств кредитами має велике значення для розвитку всієї економіки.

Значну увагу кредитуванню малої підприємницької діяльності приділяли як вітчизняні, так і зарубіжні вчені. Вагомий внесок у дослідження цього питання зробили такі вчені: Бобров Є. А., М. Вебер, В. Галь, В. Зомбарт, Р. Кантільйон, М. Крупка, О. Кузьмін, А. Маршалл, А. Сміт, Д. Рікардо, Ж.-Б. Сей, Й. Шумпетер, Ф. Хайек та інші, однак необхідно і в подальшому займатися цією проблемою та досліджувати її.

Мета дослідження – вивчення призначення кредиту в малому бізнесі та особливостей кредитування малого підприємництва в Україні.

Завдання дослідження: дослідити принципи кредитування розвитку малого підприємництва та виявити його особливості; ознайомитись із зарубіжним досвідом кредитування розвитку малого підприємництва; оцінити систему державної підтримки малого підприємництва в Україні та визначити напрями її вдосконалення; сформулювати пропозиції щодо можливих напрямів удосконалення організації фінансової підтримки малого підприємництва.

Об'єктом дослідження є суб'єкти малого підприємництва.

Предметом дослідження виступає кредитування як фактор сприяння розвитку малого підприємництва в Україні.

В умовах розвитку демократичної держави з ринковою економікою основним призначенням кредиту є забезпечення зростання суспільного добробуту. Для досягнення поставленої мети в Україні здійснюється правове регулювання кредитних відносин в економічних та соціальних процесах, оскільки вони мають свою складну структуру, де виявляються інтереси кожного із суб'єктів.

Слабкий розвиток приватного підприємництва в нашій країні прийнято пояснювати не лише труднощами адміністрування і вадами регуляторного середовища, а й недостатнім доступом цієї категорії підприємств до позикових ресурсів. Справді, до кризи позики для малого бізнесу, попри достатню кількість кредитних програм, не були серед пріоритетних банківських продуктів. Основні зусилля фінансистів були спрямовані в інші сфери – на завоювання великих корпоративних клієнтів, а також на видачу позик фізичним особам, які і давали банкам основний дохід.

Потенціал розвитку малого бізнесу в Україні далеко не вичерпаний. За світовою статистикою, у розвинених країнах кількість суб'єктів малого бізнесу становить близько 500 – 700 підприємств на 10 тис. населення. У нас же цей показник коливається на рівні 50 – 60 компаній. Свій внесок у розвиток цього сектору економіки могли б зробити й банки. Найбільш запитаною послугою для підприємців є фінансування, адже для розвитку бізнесу, зазвичай, необхідні додаткові ресурси. Однак на сьогодні тільки десята частина банків має спеціальні кредитні програми для роботи з цим клієнтським сегментом, не кажучи вже про комплексне обслуговування його потреб [1].

У ринкових країнах майже 50 % малих підприємств можуть збанкрутіти крах у перший же рік своєї роботи. Тому для підвищення життєздатності малого бізнесу в ринкових країнах діє розгалужена інфраструктура його підтримки, яка складається з мережі дорадчих органів, консультаційно-інформаційних установ, бізнес-центрів [1].

По суті держава має методично делегувати оперативні функції з фінансової підтримки малого бізнесу банківським установам та небанківським фінансовим інститутам, розбудовуючи відносини з ними на засадах ділового партнерства.

Малі підприємства в Україні працюють у середовищі підвищеного ризику і невизначеності через нестачу кадрів, які можуть професійно займатися бізнес-плануванням, прогнозуванням та управлінням фінансовими ресурсами. Задовольнити їх потреби можуть фахівців банківської установи, які здатні дати об'єктивну фінансово-економічну оцінку перспектив розвитку конкретного бізнес-проекту, взяти на себе вищі ризики кредитування і запропонувати такий комплекс послуг, якого потребує сектор малого бізнесу [2].

Гармонізація інтересів на користь суб'єктів малого підприємництва – одне із завдань законотворчої діяльності держави. Усі дії у сфері кредитування ґрунтуються на правових актах, що виконують такі функції: визначають коло юридичних і фізичних осіб, на які свого часу поширюється дія правової норми; регламентують права та обов'язки

Оскільки суб'єктами кредитних відносин є держава, громадяни та підприємницькі структури, кредитні і правові відносини, що стосуються суб'єктів малого підприємництва, виникають і припиняються на законодавчій основі. Правові норми, що регулюють кредитні відносини, є системою фінансового права, яка ґрунтується на Конституції України.

Узагальнення досвіду малого підприємництва дає змогу зрозуміти, що сприяти його розвитку можна лише шляхом поєднання, узгодження та комбінування різних форм, методів та засобів регулювання і підтримки, головними серед яких є законодавчо-правова та фінансово-кредитна підтримка, що передбачає прямі гарантовані позики, цільове субсидювання, гарантії перед кредитними товариствами, цільове бюджетне фінансування, створення різних фінансово-кредитних та інвестиційних організацій; сприятлива податкова політика, яка забезпечує формування системи пільгового оподаткування, надання права прискореної амортизації і вилучення амортизаційних відрахувань з об'єктів оподаткування [3].

Як свідчить світовий досвід, і в країнах з перехідною економікою, і в країнах розвинутого ринку комерційні банки не зацікавлені в кредитуванні малого і середнього бізнесу власними коштами через високий ризик операцій. Тому необхідно підвищити правову захищеність кредиторів та створити інституційну мотивацію залучення комерційних банків до кредитування малого бізнесу. В умовах обмеженості власних і залучених фінансових ресурсів банки більше зацікавлені у співпраці з кількома великими клієнтами замість багатьох малих, собівартість обслуговування яких значно вища. Не існує також механізмів плаваючої процентної ставки за довгостроковими кредитами та важелів зміни ставок у випадках зростання темпів інфляції. Незважаючи на помітну за останні роки тенденцію до зниження, кредитні ставки комерційних банків усе ще майже втричі перевищують дисконтну ставку НБУ [1].

З метою зменшення адміністративних та оперативних витрат комерційних банків необхідно запровадити режим пільгового оподаткування прибутку комерційних банків, що кредитують малий бізнес, та знизити нормативи обов'язкового резервування для банків, які здійснюють кредитування підприємств малого і середнього бізнесу. У Німеччині до податкових пільг у банківському секторі належать спеціальні норми амортизаційних відрахувань; створення резервів прибутку, що не оподатковуються; інвестиційні надбавки, які виплачуються податковими установами [2].

Наприклад, сьогодні суттєвим елементом незахищеності прав кредиторів є те, що окремі дії позичальника, які обмежують права кредитора, досі не класифікуються як правове порушення. Так, у Кримінальному кодексі не передбачено статті, яка визначала б відповідальність фізичних осіб за такі дії: надання свідомо неправдивої інформації; здійснення дій, спрямованих на самовільний продаж або пошкодження предмета застави; ухилення від оплати боргу; перешкоджання потенційним покупцям оглянути майно перед проведенням аукціону з його продажу. Ускладнюють процедури банківського кредитування суб'єктів малого бізнесу також високі тарифи за послуги нотаріального посвідчення договорів застави і договорів купівлі-продажу нерухомого майна, які необхідно зменшити.

З іншого боку, необхідно закласти в нормативну базу НБУ, яка регулює діяльність банків, стимули для того, щоб вони як суб'єкти господарювання були економічно зацікавлені в активізації кредитування суб'єктів малого бізнесу.

В Україні вже працюють спеціалізовані державні фонди, задіяні в реалізації відповідних цільових державних програм, але низький рівень їх ефективності зумовлений різними факторами: відсутністю фінансових ресурсів, технологій роботи, недосконалістю і безсистемністю розроблених заходів державних цільових програм та фінансово-організаційної методики їх впровадження. Необхідно переорієнтувати алгоритм їх діяльності на основі новітніх методик державної підтримки малого бізнесу. Оскільки такі державні програми є важливим інструментом державного регулювання, до розробки та провадження їх заходів необхідно широко залучати спеціалізовані експертні групи, громадські об'єднання підприємців та суб'єктів підприємницької діяльності [1].

На основі дослідження процесів фінансового забезпечення розвитку малого підприємництва в розвинутих країнах можна зробити висновок, що налагодження результативного механізму формування та реалізації кредитування малого бізнесу в Україні, безсумнівно, потребує запозичення і використання світових досягнень у цій сфері.

За результатами проведеного дослідження також встановлено, що порівняно із світовою практикою у системі підтримки малого підприємництва вітчизняна потребує істотного вдосконалення як на державному, так і на приватному рівнях.

У подальших дослідженнях цього питання необхідно продовжувати роботу з удосконалення системи підтримки малого бізнесу в Україні. І це повинна бути саме системна державна програма, спрямована на поліпшення загального економічного середовища.

Наук. керівн. Часовнікова Ю. С.

Література: 1. <http://dt.ua/ECONOMICS>. 2. Бобров С. А. Сучасний стан та перспективи розвитку кредитування малого бізнесу / Бобров С. А. // Фінанси України. – 2009. – № 1. – С. 103–108. 3. Онищук Я. Фінансове забезпечення діяльності малого та середнього бізнесу / Онищук Я. // Фінанси України. – 2008. – № 7. – С. 51–59.